

Bizi!, larrialdi klimatikoaren, metamorfosi ekologikoaren eta justizia sozialaren haritik borrokatzen

Sabine Endara

Xabier Harluxet

Bizi! mugimenduko kideak

Oraingo krisi ekologikoak (klima nahasmendua, energia fosil eta lehengai eskuragarrien eskatea, biodibertsitatearen gainbehera kezkarria...) Lurreko baliabideen mugak non diren agerian ezartzen digu. Ekonomia kapitalista eta gure garapen eredu produktibista baliabide harrapaketaren eta norbanakoen, biztanleriaren, komunitateen, estatuen eta kolektibitateen arteko lehian oinarrituz eraiki dira.

Logika horrek seriozki kaltetu ditu gure planeta eta horren oreka handiak, eta orain gure jendartearen eta bizidunen munduaren zati handi baten etorkizuna bera mehatxatzen ditu. Erronkak argiak dira, jakinak eta zenbatuak. Eta, bereziki, dena orain jokatzeko ari da! Larrialdi klimatikoa eta ekologikoa justizia sozialaren alde eta horren ildotik borrokatzea baitezpadakoa da, metamorfosi ekologikoaren alde ekinez.

Klimaren arloan justizia sozialaren haritik ari den Bizi!-ren ezaugarriak

Bizi! mugimendua 2009an sortu zen Ipar Euskal Herrian, aldaketa klimatikoaren kontra borrokatzeko. Arazo hori «borroka guzien ama» gisa identifikatu baitzen, hots, beste guziak baldintzatzen dituen borroka gisa: demokrazia, bakea, justizia soziala, eskubideen berdintasuna, pobretasunaren kontrako borroka...

Harrigarria da hain denbora laburrean eta hasierako militanten talde txiki batek bultzaturik lortu den ekintza maila.

Gaur egun 700 bat bazkide gara.

Bizi!-ren ezaugarri nagusietan ondokoak aurkitzen ditugu.

Erronka klimatikoa eta justizia soziala lotzen ditugu

Gure iritziz, ekologia krisiak hertsiki lotuak dira ekonomia eredu batekin. Kapitalismoa – Mugarik gabeko liberalismoa.

Eredu horrek beti irabazi gehiago bilatzen ditu, gutiengo txiki batentzat, planetaren kaltetan. Lurraren mugak zartarazten ditu. Ondorioz, lurreko bizi-baldintzak zalantzan ezartzen dira.

Aberatsen eta pobreen arteko desberdintasunak handitzen ari dira gero eta gehiago.

Guk beste eredu bat eraiki nahi dugu, jendartea eta planeta errespetatzen dituen. Bi logika desberdin badira, eta erakutsi nahi dugu beste mundu bat posible dela eta abian dela. Alternatiba anitz abiatuak dira jadanik eta erakargarriak dira. Zorion iturri izan daitezke.

Bizi!, bortizkeriarik gabeko mugimendua

Bizi!-k desobedientzia zibila erabiltzen du, baina bortizkeriarik ez deliberatuaren eredu segituz. Guk pentsatzen dugu, epe luzean, estrategikoki, gehiago irabazten dela bortizkeria erabili gabe. Bortizkeriarik eza sustatzen dugu Ipar Euskal Herrian eta Frantziako Estatuan.

Entseatzen gara beti ekintza originalak eta umoretsuak egiten. Umorea tresna gisa baliatzeak fama guziz ona ekarri digu jendartean. Komunikazioa eta pedagogia lantzen ditugu. Jendearen arreta pizten dugu, baina mezu argi baten pasarazteko, beti kanpaina landu baten barnean. Mamia eta itxura lantzen ditugu.

Aldi berean bertako eta mundu mailako ekimena

2009ko Kopenhageko goi-bileraren kariatara, nazioarteko mobilizazioen testuinguruan sortu zen Bizi!, eta hastapenetik loturak izan ditugu nazioarteko plataforma batzuekin.

Baina argi da gure ekintza eremua Ipar Euskal Herria dela; gure komunikazio guziaz elebiduna da, euskaraz eta frantsesez. Tokiko gaiak lantzen ditugu. Adibidez, trantsizio ekologikoaren itunarekin 2014az geroztik Herriko Etxeekin eramaniko lana, eta beharrezkoa den *Metamorfosi ekologikoaren aldeko ituna*-rekin, 2020az geroztik.

Guk beste eredu bat eraiki nahi dugu, jendartea eta planeta errespetatzen dituenena. Bi logika desberdin badira, eta erakutsi nahi dugu beste mundu bat posible dela eta abian dela

Salatu eta proposatu, elkarren osagarri

Entzuten ahal da elkarte edo pertsona batzuk beti denen kontra direla. Baina Bizi! beti aritu da, salaketak eta diagnostiko kritikoak egiterakoan, aldi berean aterabideak eta bestelako bide zehatzak proposatzen. Bizi!-k formakuntzak antolatzen ditu, ekimenak bultzatzen...

Adibidez bizikletendako bideak eskas dira Miarritze-Angelu-Baiona eremuan. Egoera hori fermuki salatzen dugu, baina, aldi berean, txostenak egin ditugu agintariei aterabideak proposatzeko, gaiaren inguruko lan taldeetan parte hartzen

dugu... Horregatik erraten dugu erradikalak eta pragmatikoak garela. Erradikalak, salatzen dugulako, eta pragmatikoak, gauzen aldatzeko neurriak hartzen ditugulako.

Lan egiteko manera anitz landu dugu

Gure ekintzak beti estrategia baten barnean kokatzen dira, eta pentsatuak dira publikoa sentsibilizatzeko eta prentsa mugiarazteko. Ekintzak erakargarriak izateko pentsatuak dira, umoretsuak eta eraginkorrak. Sakonki prestatuak dira. Gure funtzionamendua ere eraginkorra izateko asmatua da. Eta horretarako ezagunak gara.

Demokrazia, parte hartzea, eraginkortasuna, erabakitzekei erretasuna batzen ditugu. Gure bilkurak tenorez hasi eta tenorez bukatzen dira. Parte hartuko dutenei gai zerrenda bidaltzen diegu, eta bertan zehaztua da zenbat minutu pasatuko ditugun gai bakoitzaren lantzeko. Animatzaile batek bilkura kudeatzen du eta hitza banatzen du. Keinu batzuk erabiltzen ditugu komunikazioaren errazteko. Beharbada interes gutikoa iduritzen zaizue, baina erraten ahal dugu, Bizi!-ren bilkurak ezagutuz, biziki zaila dela beste bilkura batzuetan egotea, hain luzeak eta ez-eraginkorrak izanez... Gure bilkurak beti biziki sakonak dira. Hala ere, besta egiten badakigu, eta elkarrekin denbora goxoa pasatzen dugu, giro onean.

Bizi!-ren lan osotik hautatutako hiru arloren aurkezpena

Euskal Herritik kanpo ibiltzen den mugimendu bat sortzea

Alternatiba jendartearen mobilizazio prozesu bat da, aldaketa klimatikoaren desafioari buru egiteko. Lehen Alternatiba herrixka 2013an egin da, Baionan. Horrek proposamen anitz agerian eman ditu, adibidez, klima arazoa areagotu gabe ongi bizitzeko eguneroko bizian zer egin jakiteko. Proposamen praktikoak, tailerrak, mintzaldiak... Geroztik 130 herrixka

izan dira European eta munduan zehar, eta bi bizikleta itzuli, klima aldaketaren gaia gehiago ezagutarazteko.

Bizi!-k bultzaturik, bortizkeriarik gabeko elkarte bat sortu da Frantzian: ANVcop 21. Elkarte horrekin, potreten kanpainan abian eman dugu, Macronen politikaren salatzeke, ingurumenari dagokionez. Macron lehendakariak klimaren txapeldun gisa aurkezten du bere burua munduan zehar, baina Frantzian gutxiegi egiten du klimaren alde. Horren salatzeke, bere potreta, bere argazkia kentzen dugu udaletatik, leku huts bat utziz, bere politikaren hutsa islatzen duena. Horrek erakutsi nahi du Macronen politika itxurazkoa dela bakarrik. Macronen 128 potret edo argazki kendu ditugu eta batzuk berriz erakutsi ditugu, buruz beheiti, G-7aren kariatara.

Atxiloketa anitz izan dira, militante anitz auzitan dira horretarako; bost urteko presondegi zigorra eta 30.000 euroko isuna arriskatzan dute. Baina kanpainak oihartzun handia ukan du Frantziako eta munduko prentsan.

Euskal Herria Burujabe

Gure ustez, beste mundu baten eraikitzeke, mundializazioari aurre egiteke, maila egokiena lurraldea da. Lurralde burujabeak behar ditugu, elkarrekin lotuak. Proiektu bat diseinatzeko ari gara burujabetza handitzeko eremu desberdinetan: elikadura, energia, zaborren kudeaketa, kultura... Proiektu hori jende anitzekin landu dugu eta ez da bukatua, osatzen ari da. Baina zabaldu nahi dugu beste lurralde batzuk ere has daitezen logika berean lan egiten. Euskal Herrian dinamika berezi bat badugu eta baliatzen ahal dugu laborategi gisa, gauza berri batzuen eraikitzeke.

Euskal Herria trantsiziotik metamorfosira

Lan hori 2014an abiatu zen udal hauteskundeekin, eta beste urrats bat egin dugu 2020an, auzapezak eta beren taldeak berriaz hautatu ditugulako. Tresna kutxa bat egin genuen udalen

Gaur egun, taldearen
lan nagusia informatzea,
sentsibilizatzea eta
ekitea da, Ipar Euskal
Herriko udalek eta
Euskal Hirigune
Elkargoak *Metamorfosi
ekologikoaren aldeko
ituna* errespeta dezaten

mailan klima eta energia saileko politikan zer egiten ahal den azaltzeko, hainbat alorretan: hirigintza, mugikortasuna, energia, eraikuntzak, laborantza, ekonomia, kontsumo ekoarduratsua, zaborrak. Hauteskundeak aitzin, hautagai gehienek engaiamendu batzuk hartu zituzten. Eta gero Bizi!-k segitu zuen, lagunduz, akuilatuz... Txosten bat egin dugu erakusteko herri bakoitzak nola bete duen hitza. Jarraian, 2020an bultzatu dugun *Ipar Euskal Herriaren metamorfosi ekologikoaren aldeko ituna*-ren kanpaina zehaztuko dizuegu.

Bilduma baten egiteko, lan eta iniziatiba horiek guziak burutu dira lan eta antolaketa metodo zorrotz eta lagun girokoari esker.

Klima aldaketa larritzen ari da, borroka hori ez da inoiz irabazia. Baina jendea gero eta kontzienteago da. Eta segur gara Bizi!-k bere parte egin duela horretarako. Bai Ipar Euskal Herrian, bai Frantzian, eraman ditugun borroka batzuek emaitzak badituzte. Jendeari erakusten diogu zerbait egiten ahal dela, aterabideak badirela, ez dela etsi behar.

Bizi!-k tokiko hautetsiekiko daraman lan bereziaren ezaugarriak

Sortu denetik, Hitza Hitz – Lurralde mailako alternatibak taldearen helburua da Herriko Etxeak eta gure lurraldea funtsezko metamorfosi ekologikoa egitera animatzea, neurri egoki eta konkretuetan engaiatzera sustatuz eta gero engaiamendu horiek betetzen dituzten begiratzuz.

Gaur egun, taldearen lan nagusia informatzea, sentsibilizatzea eta ekitea da, Ipar Euskal Herriko udalek eta Euskal

Hirigune Elkargoak *Metamorfosi ekologikoaren aldeko ituna* errespeta dezaten.

Horretarako, Hitz Hitz taldeak berripaper bat (Interne-tekoa eta paperezkoa) argitaratzen du eta zabaltzen, bai eta lurraldearen metamorfosiari buruzko urteko txosten bat ere. Beharrez, desobedientzia zibileko ekintzak ere antolatzen ditu. Taldearen azken ekintza Mauleko auzapezak kenarazi duen bizikleta bide bat pintatzea izan da. Alabaina, auzapez hori bere herriko bide guziak bizikletendako egokitzea en-gaiatu zen.

Parte hartu nahi duen pertsona oro 'begirale ekologiko' gisa engaia daiteke, ekintza eredugarriak agerian emateko edo klimari kalte egiten dioten proiektuak salatzeke. Begirale gehiago izan, eta lurraldearen metamorfosi ekologikoa gehiago sustatuko dugu!

Metamorfosi ekologikoaren aldeko ituna

2020ko udaletako eta Hirigune Elkargoko hauteskundeetarik geroz, Ipar Euskal Herriko biztanleen %62 ordezkatzen duten 46 Herriko Etxek jadanik izenpetu dute *Ipar Euskal Herriaren metamorfosi ekologikoaren aldeko ituna*. Udal zein Hirigune Elkargo mailan engaiatu dira zazpi neurri nagusi plantan ematera: mugikortasun eztiak, energia berriztagarriak, elikadura biologikoa eta tokikoa, energiaren menperatzea, hondakinen kudeatzea, euskoaren garatzea eta klima planaren deklinatzea.

Udal eta Hirigune Elkargo mailako hautetsiek hainbat baliabide edo kontrol beso badituzte tokiko mailan ekiteko, eta 2020-2026 tartearen erabakigarria izanen da nahasmendu klimatikoaren kontrako borrokan.

COVID-19aren osasun krisiak kontzientzia harrarazi digu gutarik hainbati gaur egungo garapen ereduak ez dela jasagarria erakutsiz eta argi utziz behar dugula eraiki beste mundu bat, birtokiratua den ekoizpenarekin eta erresilienteagoak diren lurraldeekin.

Horregatik, Bizi!-k proposatzen die, ituna oraino izenpetu ez duten Herriko Etxeei, itunaren lurralde dinamika honetan sartzea eta ekitea. Alabaina, gero eta Herriko Etxe gehiago en-gaiatuak badira; Hirigune Elkargo mailan eramaniko ekintzen bidez gero eta gehiago lortuko da Ipar Euskal Herriaren me-tamorfosia, hots, gure lurraldea gaur egungo haurrek altxatu beharko dituzten hainbat desfiori aurre egiteko eraldatzea.

Horretarako, engaiamenduen gauzatzearen jarraipenaz arduratzen den Bizi!-ren Hitza Hitz batzordeak nahi duten hautetsiei proposatuko dizkie jarraipen bat eta formakuntza programa berezi bat itunaren engaiamenduen deklinatzeko udal eta Hirigune Elkargo mailan. Kanpainaren garaian, Hi-tza Hitz batzordeak zehaztu ditu itunaren izenpetzeak zer engaiamendu mota zituen ondoriotzat, dokumentu batean gehienik eginak izan zaizkion galderei erantzunak ekarriz.

Metamorfosia lortzeko, formakuntza programa

Bizi!-ren Hitza Hitz batzordeak metamorfosi ekologikoaren aldeko engaiamenduen gauzatzearen jarraipen lana hasten du ituna izenpetu duten 880 hautetsiei formakuntza proposa-men bat luzatuz, praktikan eman beharko dituzten neurrien gauzatzean horiei laguntza ekartzeko.

Herriko Etxeetan eta Hirigune Elkargoan diren kontsei-larietarik 880 aurtengo Herriko Etxe eta Hirigune Elkargo mailako hauteskundeetan Bizi!-k proposaturiko *Ipar Euskal Herriaren metamorfosi ekologikoaren aldeko ituna* izenpetu ondoren hautetsi bilakatu dira.

Hitza Hitz lan taldeak, lehen fase batean, itunaren neurrien gauzatze zehatzean hautetsien laguntzeko, formakuntza es-kaintza bat proposatzen du.

Programa hori deklinatzen da hilabeteen egun batez, Ipar Euskal Herriko gune ezberdin batean, eta itunaren gai bat jorratzen du aldi bakoitzean, tokiko aktoreen eta berezituak diren lekuko handien parte hartzearekin. Posible da forma-kuntzaren parte batean bakarrik izena ematea.

Hautetsien formakuntza lotua da ordezkaritza-rengan daztan demokraziaren ibilmolde printzipioekin. Sistema demokratiko horrek suposatzen badu edozein pertsonak herritarrak ordezkatzeko ahal dituela hautagarritasunaren baldintzen errespetuan, usu ahanzten dugu izugarri zorrotza den aktibitate bat dela, konpetentzia bereziak eta egokituak diren formakuntzak galdegiten dituenak.

Metamorfosiaren aldeko ituna Ipar Euskal Herriarentzat proiektu handinahia da, eta garrantzitsua da hautetsiek formakuntza ukan dezaten beren kargualdia hasteko.

Bizi!-k formakuntza horiek Bihar Institutuarekin antolatutak ditu, eta kari horretara ikertua izan da ere zein baliabide edo molde badiren hautetsientzat formakuntzen finantzatzeko.

Garraioaren arloan Bizi!-ren ekiteko moldea

Izozmendiaren bi zatiak

Autozko joan-etorriek, Ipar Euskal Herrian, mundu mailan zein maila lokalean, nahasmendu klimatikoa sustatzen duten berotegi efektuko gasen isurketen zati handi bat osatzen dute. Bizi!-k azken urteetan garraio-bide alternatiboak aitzineratzeko eraman duen lana ezin da soilik laburbildu ikusgarriak izan diren eta jendarteak ezagutu dituen zenbait ekintzetara.

Horiek izozmendiaren punta osatzen dute, eta horren atzean etengabeko xinaurri lana ezkututzen da, proposamen alternatiboek, hautetsiekin edo teknikariekin egindako bileren, lekura bertara egin bisitez eta lan eta ekintza horiek guztiak batzen dituen estrategiaren etengabeko lantzeaz osatua.

Tram'busaren 1. linearen nahaspila edo funditzea

Bizi!-ren garraio-bide alternatiboaren aldeko taldea berriz aktibatua zen 2018an, penarekin ohartuz Tram'buseko 1. lineako obretan bizikletentzat ez zela antolaketa bat ere aurreikusten. Zer galtzea!

Diru kopuru handiak inbertitu eta bide osoak berriz egin zirelarik, Mugikortasunen Sindikatuak eta erabakitzaile ziren hautetsiek ez zuten aukera baliatu Baiona, Angelu eta Miarritze hiri-eremuan bizikleta bide seguruen antolakuntza mailan zen atzerapen izugarria konpentsatzeko; eta zenbait udalek nabarmen murriztu dute autobusa, autoa baino askoz lasterrago joateko aukera emango lukeen autobusentzat berezitua izan behar zuen bideen eremua.

Hori guztia ilegaltasun handienez egin da, Ingurumen Kodearen L-228-2 artikulua urratzen baitu.

Alta, 2009tik 2014ra, Bizi! jo eta ke ari izan zen inkestak, proposamenak, defentsa/aurkezpen bilerak egiten (udalekin, departamenduarekin edo Mugikortasunen Sindikatuarekin), baita lurraldearen geroa egituratzen duten dokumentu ofizialen eraikitzean iritziak eta ekarpenak eginez (antolaketa iraunkorra, Bizikleta Plana edo Hiribide Plana).

Elkarteak fase horretatik ondorio hau atera zuen: herri mobilizazioek eta salaketa edo galdeketa ekintzek osatzen duten etengabeko indar harremana atxiki gabe, garraiobide alternatiboek, hots, autobusendako diren bide berezituak edo bizikletendako antolaketa seguru eta jarraiek, beren premia galtzen dute. Hots, hautetsien lehentasunetarik ateratzen dira.

Alta, autoentzako ahal bezainbat espazio atxikitzen da, osasunaren eta finantza publikoen, biodibertsitatearen eta klimaren kalterako.

Aditu/aurkezpen/defentsa eta aldarrikapen lana egitea bakarrik ez da aski izango! Indar harreman bat behar da eraiki, mugikortasun ezti edo iraunkorrak eztabaidaren erdian eta erabakiak hartzen dituztenen agendan kokatuz.

Gero eta aurrerapen gehiago

2018az geroztik, Bizi!-k sentsibilizazio eta mobilizazio dinamika iraunkorrak lehenetsi ditu garraiobide alternatiboak azkenean seriozki kontuan hartuak izan daitezen.

Estrategia bat plantan emana izan da, zenbait helburu zehatzten inguruan, etapako garaipenak lortzea ahalbidetzeko, palanka edo domino efektuak eragiteko, aldi bakoitzean hurrengo mailara pasatzea ahalbidetuz.

Azken hiru urte hauetan etengabe eraman den ekintza horrek, Txirrind Ola bizikleta tailerraren aditu, proposamen eta aldarrikapen lanarekin batera, fruitu ugari eman ditu:

- Baionan bereziki Maréchal Soult etorbideko bizikleta-autobus bidearen itzulera.
- Bi norabideko bizikleta bide berriak, hala nola Allées Paulmy edo ZUP hiriaren erdigunearekin lotzen dituenak.
- Abian diren beste proiektu batzuk, eta Herriko Etxearen aldetik mugikortasun ezti edo iraunkorren inguruko herriarren kontsultatzeari buruzko beste jarrera bat.

Baina Baionatik harago, mobilizazio eta galdeketa/defentsa lan horren lehen emaitzak behatzen ari gara: bizikleta-ren gaia Tram'buseko 2. lineako proiektuan kontuan hartua da, 1. linean ez bezala; edo Mugikortasunen Sindikatuko lehendakariak konpromiso irmoa hartu du BAM etorbidean zehar hainbeste galdatua izan den bizikleta bidea eraikitze-ko, eta berrikitan Miarritzek Marion aintzira eta Kennedy etorbideetan bidegorriak egiteko erabakia hartu zuen.

Hots, errekurso edo helegite klasikoak (tokiko instituzioei edo estatu ordezkariari zuzendua) egin ondoren, eragin-kortasuna ez bada lortzen, Bizi!-k desobedientzia zibileko ekintza ezberdinekin osatzen/sustatzen du tokiko udaltxeekin daraman elkarlana legearen gauzatzeko edota alternatiben gauzatzeko... Auzitegi administratiboaren bidea jorratzeko parada ere erabili delarik Miarritzeko Herriko Etxearen lege urratzeen azpimarratzeko.

2018az geroztik, Bizi!-k
sentsibilizazio eta
mobilizazio dinamika
iraunkorrak lehenetsi
ditu garraiobide
alternatiboak azkenean
serioski kontuan hartuak
izan daitezzen

Bizi!-ren Euskal Herria Burujabe lanketan esplikatzen dugun bezala, ekonomiaren eta gure jendartearen baitezpadako metamorfosiaren gauzatzeko, lurraldeak dira eskala egokienak. Hor izanen dira energia ekonomia, energia berriztagarrien garapena, karbonoaren naturalki lurrean atxikitze-ko, ekonomia zirkularraren garapena, zaintzaren, harreman sozialen eta kulturaren ekonomiaren politika egokituenak. Lurralde bakoitzaren mailan, lagungiroko neurritasunaren, gure berotegi efektuko gasen emisioen ttipitzearen eta jada abian den klima aldaketaren eta etortzekoa den krisi energetiko saihetsezinaren ondorioen desafioari aurre egiteko estrategia hoberenak plantan emanak izaten ahalko dira. Lurralde bakoitzaren heinean ere behar ditugu berreskuratutako globalizazio kapitalistak kaltetu dituen gure burujabetza ezberdinak: elikadura, energia, ekonomia, kultura, demokrazia burujabetzak. Horrela posible izanen zaigu gure bizi baldintzen berreskuratzea. 🌱